

Województwo
zamojskie

KARTA CMENTARZA

NR

69
MOSZ
ZAMOJSKI

A 1. Miejscowość

Grabowiec Góra

6. Nazwa cmentarza (ew. nazwa dawną)

CMENTARZ ŻYDOWSKI zw. kirkut
"Isak"

2. Gmina

GRABOWIEC

7. Cmentarz

dawny

☒

Cmentarz
nowy (po 1945 r.)

☐

3. Adres cmentarza

Grabowiec Góra

8. Data założenia

Cmentarz założony został w
1720r. 17.

4. Poprzednie nazwy miejscowości

9. Przynależność wyznaniowa:

obecna - cmentarz wyznania
możeszowego
dawną -

5. (Nie) czynny

ew. podstawa zamknięcia

w 1900r. zamknięty, ob.
nieistniejący (polski)

10. Powierzchnia w ha:

ogólna - ok. 1ha

wolna -

11. Położenie cmentarza

Cmentarz położony na północnym skłonie góry tworzącej tzw.
Dziaty Grabowieckie, ok. 200m na północy od rzeki Wołicy.

12. Uwagi Ter. Org. Adm. Państwowej

SLUŻBY WYKONAWCZE
DELEGACJA W ZAMOŚCIU
ul. Świerż 29, 22400 Zamość
tel./fax 638-69-71

B 13. Najstarszy istniejący nagrobek
(data)

nagrobki nie występują

14. Istniejąca dokumentacja cmentarza

- i miejsce jej przechowywania

Plan aktualny

Plan dawny

Inne materiały archiwalne

15. Groby o znaczeniu historycznym
lub osób szczególnie zasłużonych

"W 1720r. między gminą ży-
dowską a obywatelami zawa-
rta została umowa o sprzede-
ży terenu pod cmentarz.
"Okopisko" usytuowane było
na wypasie/.../na dwa lok-
ciej" za rzeką Kalinówką na
przedłużeniu ulicy ku rzecz-
/ob. ul. Wspólna/, przy której
prawdopodobnie stała syna-
goga. W 1772r. został powię-
kszony o 3 sążnier. 17.
"W 1883r. Żydzi rozpoczęli
starania o powiększenie
cmentarza o 1 mr 264 pr.
Otrzymali zgodę, lecz wrót-
ce cofnięto decyzję, motyw-
jąc zbyt bliską odległości
powiększonego cmentarza od
zabudowań mieszkalnych.
Żydom przyznano nowe mies-
ce pod kirkut, który został
otwarty w 1891r., stary nato-
miast zamknięto w 1900r. 17
-verte-

16. Bibliografia

1. Sygowska I. Studium Historyczno-urbanistyczne d. miasta
Grabowca. Lublin 1989r. s. 64-65, 74, 83.
2. Bekier Fr. ur 1917r. zam. Góra Grabowiec 126-wywiad

17. Uwagi użytkownika

C 18. ELEMENTY CMENTARZA

Czy istnieje	I L O S C				
	Do XVIII w.	1 poł. XIX w.	2 poł. XIX w.	1 poł. XX w. (do 1945 r.)	2 poł. XX w.
Mur ogrodzeniowy	na początku ogrodzony wałem, przed II wojną płot drewniany, ob. nieogrodzony			tzw. "okopisko"	
Brama I-yl	-				
Kościół	-				
Kaplica I-el	-				
Nagrobki:	wolnostojące	nagrobki nie występują; macewy wykorzystane			
	przyścienne	został przez hitlerowców do budowy ścieżników przy siedzibie gestapo			
	plyty	remizy przy ul. 700-1 lecia /			
Mogily	nieczytelne				
Inne elementy	-				

19. Które obiekty wpisane są do rejestru zabytków

20. STARODRZEW	Ilość	Ø pnia w cm	Stan zdrowotny
lipa			
kasztanowiec		drzewo stan nie występuje	
jesion			
tuja (żywotnik)			

21. Czy na terenie cmentarza znajdują się zarejestrowane pomniki przyrody ew. aleje

22. Ogólny stan zachowania zieleni na cmentarzu

Drzewostan nie występuje. Teren cmentarza porasta darni

23. Charakter rozplanowania cmentarza

niemożliwy do ustalenia, przekształcony do form ul. kształt wyznacza kłosa

24. Czytelność układu cmentarza:

- całość nie są znane dokładne, pierwotne granice cmentarza
- kwater, nie zachowały się
- nagrobków i mogil nagrobki nie występują, mogiły nieczytelne

25. Ogólny stan zachowania cmentarza (nagrobków i drzewostanu)

Nagrobki zniszczone całkowicie, drzewostan nie występuje.

26. Istniejące zgroźenia

Przeznaczenie cmentarza na inny cel, wypas bydła.

27. Wnioski w zakresie prac:

- porządkowych wykonać ogrodzenie cmentarza i postawić tablicę informującą o cmentarzu
- remontowych
- konserwatorskich

28. Wnioski w zakresie niezbędnej dokumentacji:

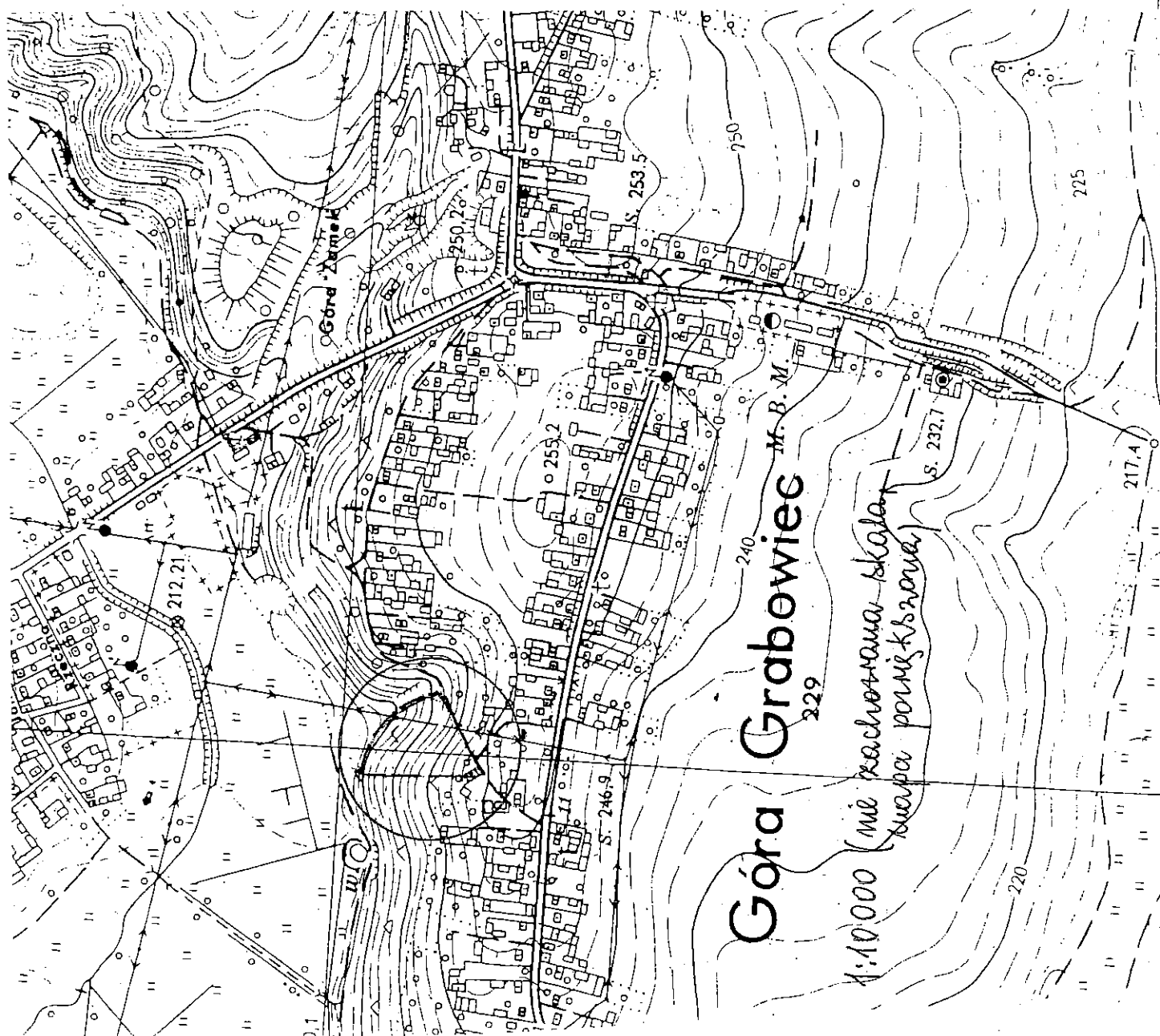
- poszczególnych nagrobków
- ewidencji całości cmentarza
- studium historycznego
- ewentualnie dokum. projektowej

29. Inne uwagi służb konserwatorskich

30. Wypełnił:
 Data: 21.12.2006
 Dariusz Kawałko

ad. 15

"Eksterminacje ludności rozpoczęli hitlerowcy wspomagani przez ukraińskich nacjonalistów od likwidacji Żydów. Masowa zagała starozakonnych prowadzona pod kryptonimem "Aktion Reinhard" rozpoczęła się na wiosnę 1942r. W Grabowcu część Żydów rozstrzelano na kirkucie, zaś pozostałych w dniach 1-10.VI. 1942r. przewieziono do obozu zagłady w Sobiborze. Niemcy zniszczyli wszystkie budynki sakralne i znaczną część mieszkalnych. Zdewastowali również cmentarz, wykorzystując macewy do budowy chodników przy siedzibie gestapo w okolicy ob. remizy przy ul. 700-lecia". 1/.

Widok cmentarna od północnego-
wschodu (ob. pastwisko)

Województwo zamojskie		KARTA CMENTARZA		NR 2667	
A 1. Miejscowość GRABOWIEC GÓRA		6. Nazwa cmentarza (ew. nazwa dawną) cmentarz żydowski-kirkut "młyn"		B 13. Najstarszy istniejący nagrobek (data) nagrobki nie występują	
2. Gmina Grabowiec		7. Cmentarz dawny ☒ Cmentarz nowy (po 1945 r.) ☐		14. Istniejąca dokumentacja cmentarza i miejsce jej przechowywania -	
3. Adres cmentarza Grabowiec Góra		8. Data założenia cmentarz założony został w 1891r., po zapewnieniu cmentarza staroego 1/.		Plan aktualny -	
4. Poprzednie nazwy miejscowości		9. Przynależność wyznaniowa: obecna - cmentarz wyznania dawną - moższowego		Plan dawny -	
5. (Nie) czynny ew. podstawa zamknięcia nie użytkowany, od II wojny światowej		10. Powierzchnia w ha: ogólna - ok. 1,3 ha "młyn" wolna - ok. 0,4 ha "młyn"		Inne materiały archiwalne -	
11. Położenie cmentarza Cmentarz położony na wschodnim krańcu osady, ok. 50m na północ od drogi z Grabowca do Hrubieszowa, w wąwozie.		16. Bibliografia 1. Sygowska I. Studium historyczno-urbanistyczne dawnego miasta Grabowca. Lublin 1989r. s. 74, 83. 2. Bekier Fr. ur. 1917r. zam. Góra Grabowiec 126-wywiad		15. Groby o znaczeniu historycznym lub osób szczególnie zasłużonych W 1883r. żydzi rozpoczęli starania o powiększenie cme- ntarza o 1mr264pr. Otrzymał zgodę, lecz wkrótce co niemię- deczyj, motywując zbyt blis- ką odległością powiększonego cmentarza od zabudowań miesz- kalnych. Żydom przyznano now- e miejsce pod kirkut, który został otwarty w 1891r. stary natomiast zamknięto w 1900r. "1/". Eksterminację ludności ro- pęczęli hitlerowcy wspomaga- ni przez ukraińskich nacjo- nalistów od likwidacji żydów Masowa zagłada starozakon- nych prowadzona pod kryp- tonimem "Aktion Reinhard" roz- poczęła się na wiosnę 1942r. W Grabowcu część żydów roz- strzelano na kirkucie, zaś pozostali w dniach 10.VI przewieziono do obozu zagłady w Sobiborze. Niemcy zniszczy- li wszystkie budynki sakra- ne i znaczną część mieszka- niowych	
12. Uwagi Ter. Org. Adm. Państwowej DELEGATURA W ZAMOŚCIE ul. Ścieśka 9, 22-400 Zamość Tel. 022 25 55 71		17. Uwagi użytkownika			

Archiwum Zakładu
 Nr 20
 Zamość

**18. ELEMENTY
CMENTARZA**

Czy istnieje	L O S C				
	Do XVIII w.	1. pol. XIX w.	2. pol. XIX w.	1. pol. XX w. (do 1945 r.)	2. pol. XX w.
Mur ogrodzeniowy	ogrodzenia brak				
Brama l-ył	brak				
Kościół	-				
Kaplica l-el	-				
Nagrobki:	wolnostojące	nagrobki nie występują na cmentarzu było ich wiele zostały zniszczone przez hitlerowców oraz po wojnie przez okolicznych mieszkańców			
	przściennne				
	płyty				
Mogiliy	nieczytelne				
Inne elementy	-				

19. Które obiekty wpisane są do rejestru zabytków

20. STARODRZEW	Ilość	Ø pnia w cm	Stan zdrowotny
lipa	Starodrzew nie występuje. Istniejące drzewa to samosiewy oraz sadzonki po II wojnie.		
kastanowiec	Cmentarz porastała kosa i chwasty.		
jesion			
tuja (żywotnik)			

21. Czy na terenie cmentarza znajdują się zarejestrowane pomniki przyrody ew. dzieła

22. Ogólny stan zachowania zieleni na cmentarzu

Zieleni zaniedbana, niepielęgnowana

23. Charakter rozplanowania cmentarza

Cmentarz założony na planie wydłużonego czworoboku, położony w wąwozie.

24. Czytelność układu cmentarza:

- całość czytelne pierwotne granice cmentarza, część niezapełniona pochówkami
- kwater, nie zachowały się
- nagrobków i mogil nagrobki nie występują mogiły nieczytelne

25. Ogólny stan zachowania cmentarza (nagrobków i drzewostanu)

Nagrobków nie ma. Drzewostan młody, sadzony po II wojnie oraz samosiewy.

26. Istniejące zagrożenia

Przeznaczenie cmentarza na inny cel, wypas bydła, rozkopywanie mogił.

27. Wnioski w zakresie prac:

- porządkowych: wykonać ogrodzenie cmentarza i ustawić tablicę informacyjną
- remontowych -
- konserwatorskich -

28. Wnioski w zakresie niezbędnej dokumentacji:

- poszczególnych nagrobków -
- ewidencji całości cmentarza -
- studium historycznego -
- ewentualnie dokum. projektowej -

29. Inne uwagi służb konserwatorskich

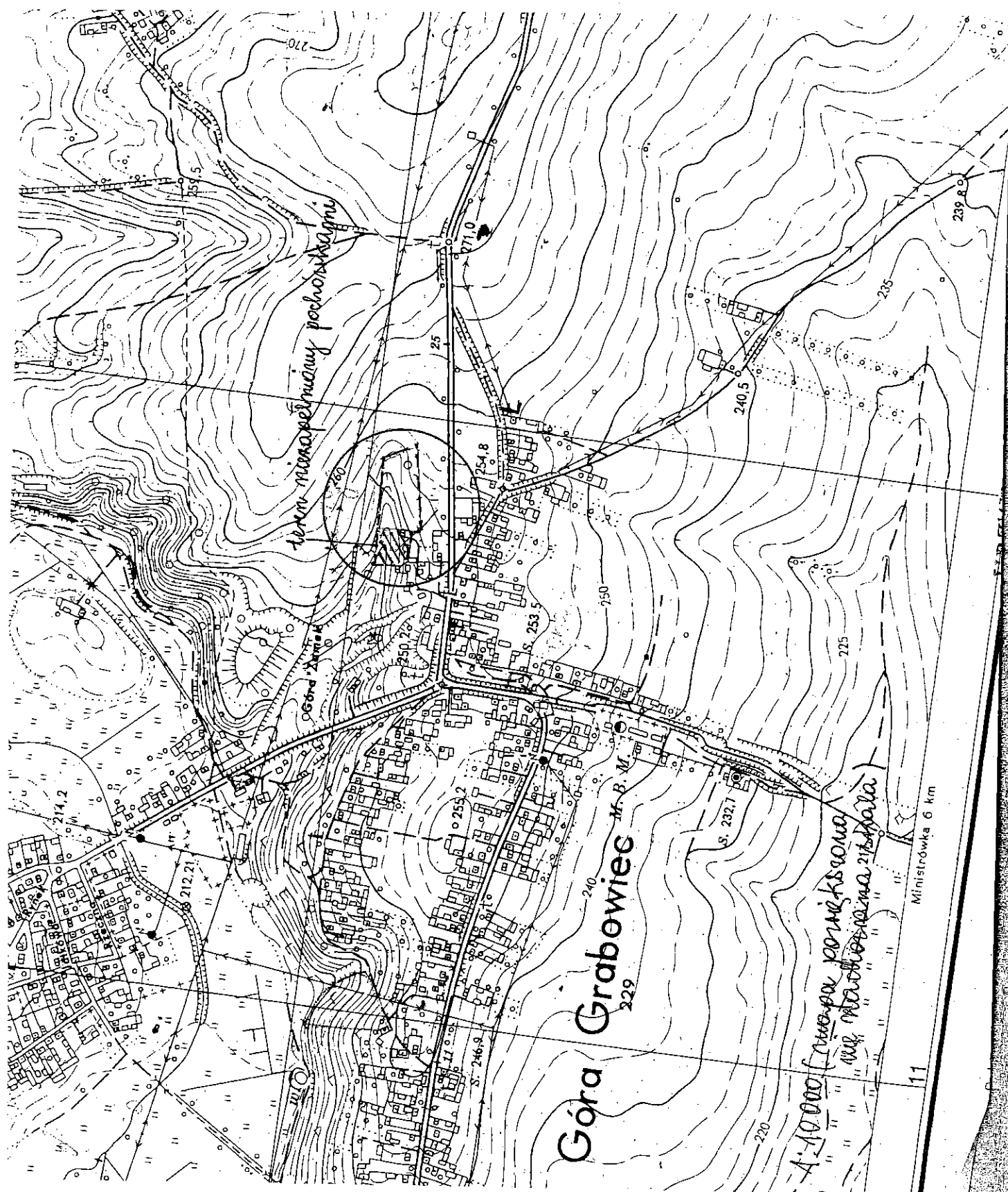
30. Wypełnił:

OBIDZ Zamość
Data: XI. 1990r.
Danuta Kaweżko

31. Szkic cmentarza

Ad. 15.

Zdewastowali również cmentarz, wykorzystując macewy do budowy chodników przy siedzibie gestapo w okolicy ob. remizy przy ul. 700-lecia" 1/.

32. Dokumentacja fotograficzna

Widok cmentarza od południa.